

303. DOĞUM YILDÖNÖMÖNDE
ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI (1115/1703-1194/1780)
BİBLİYOGRAFYASI ÖZERİNE BİR DENEME

Selami ŞİMŞEK*

IN 303'th BIRTH ANNIVERSARY A ESSAY ON BIBLIOGRAPY
OF İBRAHİM HAKKI (1115/1703-1194/1780) OF ERZURUM

ABSTRACT

This study is an attemp at enumerating the İbrahim Hakkı related a essay of bibliography done in Turkey and abroad. İbrahim Hakkı is one of the most investigated and assambled historical figures after Mevlânâ, Yunus Emre and Hacı Bektaş Velî. This investigation, is contain the studies of Turkish and also, foreign language which did a little, will be able to biring a easiness in this mean. This bibliography which done according to circumantes of alphabetical, is composed of four parts, each of which includes dissertations, books, periodicals and studies that is to treat of İbrahim Hakkı.

Key Words: Erzurum, İbrahim Hakkı, bibliography, Scientific life in Otoman, History of Turkish thouhgt.

ÖZET

Bu çalışma, Erzurumlu İbrahim Hakkı ile ilgili Türkiye ve yurt dışında yapılan çalışmaları konu alan bir bibliyografya denemesidir. İbrahim Hakkı, Mevlânâ, Yunus Emre ve Hacı Bektâş-ı Velî'den sonra üzerinde en çok araştırma, inceleme ve toplantı yapılan şahsiyetlerden birisidir. Araştırmamız, Türkçe ve az da olsa yabancı dilde hazırlanan çalışmaları içerdiğinden, bu bağlamda bir kolaylığı getirebilecektir. Yazarların soyadlarına göre alfabetik sırayla hazırlanan bu bibliyografya, tezler, kitaplar, makaleler ve ondan bahsedene eserler olarak dört kategoriden meydana gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erzurum, İbrahim Hakkı, bibliyografya, Osmanlı ilim hayatı, Türk düşünce tarihi.

* Öğretmen, Erzurum.

Giriş

XVIII. asrın büyük Türk mutasavvıf, şair ve ilim adamlarından olan Erzurumlu İbrahim Hakkı (1115/1703-1194/1780), gün geçtikçe yeni çalışmalarla zenginleşen bir araştırma-inceleme konusudur.

Erzurumlu İbrahim Hakkı, bugün gerek akademik gerek akademi dışı muhitlerde hakkında Mevlânâ (ö. 672/1273), Yunus Emre (ö. 721/1321) ve Hacı Bektaş-ı Velî (ö. 669/1271?)’den sonra en çok araştırma yapılan konulardan biri olmayı sürdürmektedir. Bu sebeple bazı araştırmacılar onun için “İkinci Mevlânâ” tabirini kullanmışlardır ki, oldukça yerinde olsa gerektir¹.

Bibliyografya çalışmaları, umumiyetle araştırılan konu ile ilgili ne tür eserler ortaya konulduğunu, hangi alanlarda yoğunlaştığını göstermek gibi fonksiyonel bir boyuta da sahiptirler. Dolayısıyla araştırmacılar, öncelikle konuya hangi bakış açısından yaklaşacaklarını ve ne tür çalışmalara yöneleceklerini bibliyografya vasıtasıyla tespit edebilmektedirler. İbrahim Hakkı bibliyografyası da bu bağlamda araştırmacıya bir tablo çizecek ve yol gösterecektir. Ülkemizde bu konuda şimdiye kadar İsmet Binark-Nejat Sefercioğlu tarafından hazırlanan üçü makale, diğeri kitap olmak üzere dört çalışma vardır².

Ancak burada hemen şunu kaydedelim ki, söz konusu bu çalışmalar 1977-78’li yıllarda yapılmıştır ve daha çok İbrahim Hakkı’nın hayatı ve eserlerini tanıtmaya amaçlıdır. Bu tarihten sonra -aşağıda sunacağımız bibliyografyada da müşahade edileceği üzere- akademik ve akademi dışı çalışmaların sürekli olarak artmasına rağmen, herhangi bir bibliyografya çalışması yapılmamıştır. Halbuki İbrahim Hakkı bibliyografyası en azından yılda bir güncellenmesi gereken konulardan birisi durumundadır.

İşte biz de bu sebeple Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın daha derinlikli, farklı ve seviyeli araştırılması için “İbrahim Hakkı Bibliyografyası” hazırlanmasının önemli olduğundan hareketle böyle bir çalışma yapmaya karar verdik. Bu arada şunu belirtelim ki, İbrahim Hakkı araştırmaları öncelikle iyi bir bibliyografya oluşturmaktan geçmektedir. Bu çalışma da İbrahim Hakkı ile ilgili Türkiye’de yapılmış olan Türkçe araştırmaları içerisine almaktadır. Bu arada yurt dışında yapılan ve Türkçe’ye çevrilen veya Türkçemizde yabancı dilde hazırlanan çalışmalara çok az da olsa yer verilmiştir.

¹ Meselâ bkz. Selahattin, Savcı, “İkinci Mevlânâ İ. Hakkı Erzurumi”, *Son Havadis Gazetesi*, 1 Temmuz 1972, s. 5.

² Bkz. İsmet Binark-Nejat Sefercioğlu, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası”, *Hisar*, c. 17, Sayı: 168 (Aralık 1977), s. 20-21; a.g.mlf., “Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası”, *Türk Kültürü*, c. 6, S. 182 (Aralık 1977), s. 62; A.g.mlf., “Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, c. 27, S. 1 (1978), s. 66-68; a.g.mlf., *Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1977, 47s. (Söz konusu bu kitabın ilk 24 sayfası İbrahim Hakkı’nın hayatı ve eserleriyle ilgili olup, 24-36. sayfaları arasında bibliyografya ve 37-47. sayfaları arasında, Siirt-Tillo’daki Erzurumlu İbrahim Hakkı manzumesine ait fotoğraf ve röleveller yer almaktadır).

Bu makalede İbrahim Hakkı Erzurumî ve onun eserleriyle doğrudan alakalı çalışmalara yer verilmiştir. Bu arada kısmen de olsa doğrudan ilintili olmayan ve tanıtım amaçlı ve yazarı bilinmeyen bazı çalışmalara da işaret edilmiştir. Bibliyografya hazırlanırken başta İsmet Binark-Nejat Sefercioğlu'nun çalışmaları olmak üzere, Ankara Millî Kütüphane'nin veritabanında bulunan "Türkiye Makaleler Bibliyografyası" ile pek çok resmî ve özel kütüphaneler taranmıştır. Bunların dışında makalenin sonunda verilen kaynaklardan da faydalanılmıştır.

Makalede İbrahim Hakkı ile ilgili çalışmalar dört kategoride, verilmiş, eserler yazarın soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bir yazarın birden fazla çalışması varsa, bunlar kendi arasında tarih sırasına göre verilmiştir. Eser isimleri ise italik olarak yazılmış, ardından yayım yeri ve tarihi ile sayfa adedi belirtilmiştir.

İlk kategoride İbrahim Hakkı ve onun eserleri üzerinde Türkiye ve yurt dışındaki üniversitelerde yapılan "tezler" yer almaktadır. İkinci kategoride "kitaplar" yer almakta olup, ülkemizde bugüne kadar gerek İbrahim Hakkı'nın *Marifetnâme* ve diğer eserleri, gerekse onun hakkında hazırlanmış monografi vb. kitap boyutundaki çalışmalar bulunmaktadır. Üçüncü kategoride, İbrahim Hakkı, hayatı, eserleri ve düşünceleri kapsamında yapılan "makaleler"e yer verilmiştir. Dördüncü kategoride ise, tümüyle olmasa dahi "ondan bahseden eserler"e değinilmiştir.

Tezler de, hazırlayan, çalışmanın adı, danışman, hangi üniversite/enstitüye bağlı olarak hazırlandığı ile programı (lisans/bitirme/seminer, yüksek lisans, doktora), hazırlandığı yer, tarih ve sayfa adedi sırasıyla verilmiştir. Kitaplar; yazar adı, kitabın ismi, baskı sayısı, yayınevi/matbaa, basıldığı yer, tarih ve sayfa adedi şeklinde verilmiştir. Makaleler yazar adı, makalenin ismi, yayımlandığı dergi/kitap/ansiklopedi, cilt ve sayı no, yayımlandığı yer, tarih ve sayfa sayısı ile verilmiştir. Ondan bahseden eserler ise aynen "kitaplar" kısmında olduğu sırayla tanıtılmış, sadece sayfa adedi yerine hangi sayfalarda geçtiği belirtilmiştir.

Bibliyografyamız, Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleriyle ilgilenenlere temel bir "kitapçık" niteliğinde olup yeni araştırmaların yapılmasına vesile olabilir-se amacına ulaşmış olacaktır.

Erzurumlu İbrahim Hakkı İle İlgili Çalışmalar

1. Tezler

1.1. Lisans, Bitirme ve Seminar

1. Akbaş, İhsan Mesut, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'da Ahlak Anlayışı*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 1998, 42s.

2. Arslan, Yakup, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'ya Göre Tasavvufî Terbiyenin Esasları*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 2000, 43s.
3. Binici, Ayşe, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kelamî Görüşleri*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 1999, 58s.
4. Dindar, Necdet, *Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnamedeki Eğitim İle İlgili Görüşleri*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, (Lisans Tezi), Bursa 1987, 40s.
5. Eren, Hikmet, *Türk Düşünce Tarihinde Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz.*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 1998, 42s.
6. Gökçe, Hanifi, *Pasinler İbrahim Hakkı Hazretleri Vakfı Kütüphanesi ve Atatürk*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 2000, 60s.
7. Gökdemir, Selim, *İbrahim Hakkı Erzurumlu'nun İnsan-ı Kâmil Anlayışı*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 1992, 19s.
8. Karabulut, Selçuk, *Türk Düşünce Tarihinde Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz.*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 1998, 102s.
9. Kaya, Osman, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Düşünce Sisteminde Allah-Alem*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 1999, 28s.
10. Kayaalp, Ahmet, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifetnamesi'nde Tasavvufî Ahlak*, Dan. Cengiz Gündoğdu, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 2003, 51s.
11. Kebeli, M. Said, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifetnâmesinin Üçüncü Fenninin İkinci Babında Bulunan Türkçe Şiirlerin Transkripsiyonu*, Dan. Esad Coşan, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, (Lisans Tezi), Ankara 1975, 37s.
12. Kocabaş, Bekir, "Lombroso ve Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Suç ve Suçlu Tipolojisi Hakkındaki Görüşleri ve Karşılaştırılması", *İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi*, (Seminer), Malatya 09-12 Eylül 2003.
13. Kösalı, Seçil, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifetnamesi'nde Kadın Anlayışı ve Günümüze Yansıması*, Dan. Vahdettin Başçı, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 2003, 27s.
14. Önal, A. Sami, *Erzurumlu İbrahim Hakkı, Hayatı, Eserleri, Şairliği*, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi (Lisans Tezi), Ankara 1963, 56s.
15. Özkul, Hulûsi, *Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Eserleri*, Dan. Kemal Edip Kürkçüoğlu, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Lisans Tezi), Ankara 1953, 29s.
16. Polat, Kebir, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'da İnsan Anlayışı*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Bitirme Tezi), Erzurum 1997, 43s.

17. Toprak, Celalettin, *Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Hocası Şeyh İsmail Fakirullah*, Dan. Esad Coşan, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Lisans Tezi), Ankara 1975, 76s.
18. Uzundumlu, M. Haluk, *İbrahim Hakkı Divan'ının Transkripsiyon ve Tahlili (İlahinâme)*, Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Erzurum (Bitirme Tezi), Erzurum 1976, 207s.
19. Yazıcı, Selim, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Marifetnamesi'ndeki Kelamî Görüşleri*, Atatürk Üniversitesi Yüksek İslam Enstitüsü (Bitirme Tezi), Erzurum 1980, 27s.
20. Yavuzer, Neriman, *İbrahim Hakkı'nın Marifetnâme'deki Tasavvuf Anlayışı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Zümresi Eski Türk Edebiyatı Bölümü (Lisans Tezi), İstanbul 1948, 20s.
21. Vahaboğlu, Hasan, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Hayatı, Eserleri ve Marifetnâmesinin Üçüncü Fenninin Birinci Babında Bulunan Türkçe Şiirlerinin Transkripsiyonu*, Dan. Esad Coşan, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Lisans Tezi), Ankara 1974, 78s.

1. 2. Yüksek Lisans

1. Ateş, Mehmet, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'da Kalb Anlayışı*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara 1991, 191 (11)s.
2. Aydın, Abdülkadir, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifetnamesi'nde Yer Alan Bazı Tasavvufî Terimler*, Dan. İbrahim Düzen, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Urfa 1996, 111s.
3. Başaran, Ayşe Tek, *Erzurumlu İbrahim Hakkı's Ma'rifetnâme (1757): A Case Study In The Ottoman Reception Of Modern Science* (Osmanlıların Modern Bilim Algısı: Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi), Dan. Derin Terzioğlu, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005, 158s.
4. Biçici, Alaaddin, *İbrahim Hakkı'nın Tefsiri Yönü*, Dan. Lütfullah Cebeci, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1996, 117s.
5. Ertaş, Mehmet Sıddık, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'da Din Felsefesi*, Dan. Necip Taylan, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998, 112s.
6. Hakkıoğlu, Nevin, *İbrahim Hakkı Erzurumi Divanı'nda Dini-Tasavvufî Unsurlar*, Dan. Naci Okçu, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1996, 106s.
7. Kazar, Mehmet, *Marifetname'deki Şiirlerin Tahlili*, Dan. Naci Okçu, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1996, 78s.
8. Özdamar, Sebile, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifetname Adlı Eserindeki İnsan İlişkileri*, Dan. M. Faruk Bayraktar, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002, II+104s.

9. Özyılmaz, Ömer, *İbrahim Hakkı Erzurumi'nin Tertib-i Ulûm İsimli Eserindeki Eğitimle İlgili Görüşleri*, Dan. Halis Ayhan, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1986, V+112s.

10. Polat, Yusuf, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Marifetnamesi'nde Tanrı-Alem İlişkisi*, Dan. Cevdet Kılıç, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2002, 156s.

11. Selçuk, Köksal, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın İnsaniyye İsimli Güldestesi'nin Muhtevası ve Türkçe Kısımının Transkripsiyonlu Metni*, Dan. Numan Külekçi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1996, 312s.

12. Solmaz, Süleyman, *İbrahim Hakkı Erzurumi Divanı'nda Aşk*, Dan. Abdurrahman Güzel, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1986, XXXIII +139s.

13. Yıldırım, Mustafa, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Varlık Anlayışı*, Dan. Abdülkuddus Bingöl, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1986, 60s.

14. Yıldız, M. Salih, *Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Felsefe*, Dan. Bekir Karlığa, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, 164s.

1. 3. Doktora

1. Altıntaş, Hayrani, *Les Idées Soufiques d'Erzurumlu İbrahim Haqqı Dans Son Marifetmâme* (Etude Psycho-Religieuse), These Pour le Doctorat de 3e Cycle, Dan. M. Roger Arnaldez, Paris 1976, 266s.

2. Özyılmaz, Ömer, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'ya Göre Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, Dan. Mustafa Öcal, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1990, IV+190s.

2. Kitaplar

1. Altıntaş, Hayrani, *Marifetname'de Tasavvuf*, İbrahim Hakkı Külliyesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği Yay., İstanbul 1981, 216s.

2. Altıntaş, Hayrani, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1992, VIII+224s.

3. Binark, İsmet-Sefercioğlu, Nejat, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1977, 48s.

4. Çelebioğlu, Amil, *Erzurum'lu İbrahim Hakkı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988, VIII+184s.

5. Çiftçi, Cemil, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Şule Yay., İstanbul 2000, 160s.

6. Diclehan, Şakir, *Çeşitli Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı*, İbrahim Hakkı Camii Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 1980, 179s.

7. Elmalı, Hüseyin, *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kasîde-i İ'tikadiyye'sinin Şerhi Cevâhîru'l-Akaid*, İzmir 1998.
8. Eren, Hikmet, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Hoca Ahmet Yesevi Ocağı, Ankara 2003, 298s.
9. Erk, H. Basri, *Erzurumlu Bilginler: Şair Rabia Hatun, Marifetname Sahibi İbrahim Hakkı, Müverrih Abdurrahim Şerif Beygu (Hayatları ve Eserleri)*, İstanbul Işıl Matbaası, 1947, 1. Fasikül, 55s.
10. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı Hz. Divanı*, Sad. Turgut Ulusoy, İbrahim Hakkı Camii Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 1974, 239s.
11. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı Hz. Divanı*, İbrahim Hakkı Camii Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 1977, 230 (8)s.
12. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı Hz., Kenzü'l-Fütûh*, Haz. Şakir Diclehan, Hasankale İbrahim Hakkı Hz'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 1980, 115s.
13. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı Hz., Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, Ahmet Said Matbaası, İstanbul 1974, 3c.
14. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı Hz., Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, Elif Ofset, İstanbul 1978, 1c.
15. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı, Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 1980, 4c.
16. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı, Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 1986, 1c.de 4 cilt.
17. *Erzurum-Hasankale'li İbrahim Hakkı, Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, Elif Ofset, İstanbul 1987, 4c.
18. *Erzurumi Mağfur Hakkı İbrahim Hazretlerinin Âsâr-ı Bediîsi*, İstanbul 1339, 2. Tab, 15s.
19. *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz., Mârifetnâme*, Durali Yılmaz-Hüsnü Kılıç, Çelik Yayınevi, İstanbul 2003, 992s. (1310 tarihli Matbaa-i Amire baskısından tasarrufsuz eksiksiz ve ilavesiz tam metin).
20. *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz., Mârifetnâme*, Sad. Durali Yılmaz-Hüsnü Kılıç, Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul tsz., 3c.
21. *Erzurumlu İbrahim Hakkı, Huda Rabbim*, Ayyıldız Kitabevi, Adana 1959, 17s.

22. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *İnsan-ı Kâmil*, h. y., Hisar Cilt ve Yayınevi, İstanbul 1971, 64s.
23. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *İnsan-ı Kâmil*, Sad. İ. Turgut Ulusoy, Hisar Yayınevi, İstanbul tsz., 108s.
24. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Marifetname* (Mârifetullah-Muhabbetullah), Sad. M. Süleyman Teymuroğlu, Hilal Yay., Ankara 1964, 1c. (212s.).
25. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme* (Aslına uygun ve tamamı tek ciltte), Haz. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul 1980, 872s.
26. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, h.y., Kit-San, İstanbul 1984, 800s.
27. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme* (Açıklamalı Eksiksiz Metin), Haz. M. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul 1987, XXXI+1166s.
28. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, h.y., Kitsan Yay., İstanbul 1984, 780s.
29. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Haz. Abdullah Aydın, Seda Yay., İstanbul tsz.
30. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Haz. M. Emre Karaörs, Morpa Kültür Yay., İstanbul 1992, 240s.
31. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Haz. M. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul 1999, XXXI+1166s.
32. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, İslami Neşriyat Yay., Konya tsz.
33. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Marifetnâme*, Sad. Ahmet Mahir Erdemli, y.y., 2002. 1c.
34. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz.'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, Hisar Yayınevi, İstanbul 1972, 4c.
35. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz.'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, y.y., t.y., 1.c. (212s.).
36. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz.'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, y.y., 1972, 2.c. (210s.).
37. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz.'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, y.y., 1973, 3.c. (183s.).
38. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Sad. Turgut Ulusoy, Hasankale İbrahim Hakkı Hz.'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, y.y., 1974, 4.c. (181s.).

39. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Tetkik ve Takdim: Ahmed Davudoğlu, Sad. Durali Yılmaz-Hüsnü Kılıç, Temel Yay., İstanbul 1981, 1240s. (1310 tarihli Matbaa-i Amire baskısından tasarrufsuz eksiksiz ve ilavesiz tam metin).
40. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, Tetkik ve Takdim: Ahmed Davudoğlu, Sad. Durali Yılmaz-Hüsnü Kılıç, Temel Yay., İstanbul 2003, 1244s.
41. *Erzurumlu İbrahim Hakkı: 192. Ölüm Yıldönümünde*, Haz. Sadi Irmak, Neş. Hayrünisa Çavuşoğlu, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, 72s.
42. Erzurumlu-Hasankale'li İbrahim Hakkı Hz., *Mârifetnâme*, İbrahim Hakkı Hz.'nin Camii ve Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, Elif Ofset, İstanbul 1978, c. 1-2-3.
43. *Gönülden Fıskıran Damlalar: Nasihat Divanı: İslam Sedası ve Ruhun Gıdası ve Marifetname Sahibi İbrahim Hakkı'nın Akait Manzumesi*, Haz. H. İbrahim Atasoy, İnkılap Matbaası Koll. Şti., 1971, 152s.
44. İbrahim Hakkı Erzurumî, *Akide'tü'l-İman*, Çev. Süleyman Yaşar, Bizim Büro Ofset, Ankara 1991, 28s.
45. İbrahim Hakkı Erzurumî, *Marifetnâme*, h.y., Hikmet Yay., İstanbul 2006, 3c.
46. İbrahim Hakkı Erzurumî, *Marifetnâme*, Haz. Fuat Başar, İstanbul 1984, 800s.
47. İbrahim Hakkı Erzurumî, *Marifetnâme*, Haz. Kırımı Yusuf Ziya, Elif Ofset Tesisleri, İstanbul 1980, XVI+564s.
48. İbrahim Hakkı Erzurumî, *Marifetnâme*, Haz. M. Fuat Başar, Alem Yay., İstanbul 1996, 800s.
49. İbrahim Hakkı Erzurumî, *Marifetnâme*, Haz. M. Fuat Başar, Alem Yay., İstanbul 2005, 800s.
50. *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Bildirileri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, Siirt 1984, 50s.
51. İbrahimhakkıoğlu, Mesih, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Tatlıdil Matbaası, İstanbul 1973, 260s.
52. İbrahimhakkıoğlu, Uğur, *Erzurum'lu İbrahim Hakkı ve İki Torunu Feyyaz Efendi ile Zakir Bey*, Ankara 1998, 132s.
53. İbrahimhakkıoğlu, Uğur, *Erzurum'lu İbrahim Hakkı ve İki Torunu Feyyaz Efendi ile Zakir Bey*, Genişletilmiş 2. bsk., Sözkese Matbaacılık, Ankara 2001, 142s.
54. Kabaklı, Ahmet, *Sohbetler-I: Mevlana, Yunus Emre, Fuzuli ve İbrahim Hakkı ile*, İstanbul tsz., 303s.
55. Kabaklı, Ahmet, *Çağlara Hükmedenler: Mevlana, Yunus Emre, Fuzuli, Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İstanbul 2003, 224s.

56. Komisyon, *İbrahim Hakkı Hazretleri'nin Bazı Manzumeleri ve Kıyafetname*, Ankara 1976, 47s.
57. Külekçi, Numan, *Erzurumlu İbrahim Hakkı: Hayatı-Kişiliği-Eserleri, Şiirlerinden Seçmeler*, Toker Yay., İstanbul 2002, 207s.
58. Külekçi, Numan-Karabey, Turgut, *Erzurumlu İbrahim Hakkı- Dîvân*, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 1997, 606s.
59. Özyılmaz, Ömer, *Manzume-i Tertib-i Ulûm, Tertibu'l-Ulûm, Kaside fi'l-Kütübi'l-Meşhûre fi'l-Ulûm, Kevâkib-i Seb'a ve Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Tertib-i Ulûm İsimli Eserine Göre, XVII ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Medreselerinin Eğitim Programları*, Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Ankara 2002, XVII+244s.
60. Revnakoğlu, Cemaleddin Server, *Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnamesi*, Erzurum Tarihini Araştırma ve Tanıtma Derneği Yay., Ercan Matbaası, 1961, 224s.
61. Yaşar, Selahaddin, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hayatı-Sanatı-Marifeti*, Yeni Asya Yay., İstanbul 1996, 117s.

3. Makale, Bildiri ve Paneller

1. "Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Vefâtı Tarihi Hakkında Kaynakların Karşılığına Ek Olarak Hacı Yusuf Nesim Efendi", *İş ve Düşünce*, Yıl: 32, S. 257, (Mart 1967), s. 3-4.
2. "Erzurumlu İbrahim Hakkı", *Türk Kültürü*, c.10, S. 120, (Ekim 1972), s. 53-58.
3. "Hocanın Talebeye Ders Verme Âdabı" (Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri'nin Mârifetnâmesi'nden sadeleştirilmiştir), *Tek Yol*, Devre: 2, Yıl: 1, S. 10, Temmuz 1973, s. 6.
4. "İbrahim Hakkı (1705-1772)", *Hayat Ansiklopedisi*, c. 3, Tifdruk Matbaacılık Sanayii A. Ş. Basımevi, İstanbul tsz., s. 1607.
5. "İbrahim Hakkı Hazretlerinin Dört Karısına Birden Yazdığı Mektup, Bir Gönüle Dört Sevda", *Aylık Ansiklopedi*, Seri: 2, S. 1, Temmuz, 2. bsk., Murat Kerman Dizimevi, İstanbul 1950, s. 11-12.
6. "İbrahim Hakkı, Erzurumlu-Şeyh", *Resimli Türk ve Dünya Meşhurları Ansiklopedisi*, 1. Fasikül, Şehir Matbaası, İstanbul 1958, s. 144.
7. "İstanbul Basınında İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi; Neler Dediler, Neler Yazdılar?", *Tarih Yolunda Erzurum*, c. 2, s. 11-12 (Özel), 12 Mart 1962, s. 18-21.
8. "İstanbul Basınında İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi; Neler Dediler, Neler Yazdılar?", *Tarih Yolunda Erzurum*, c. 2, s. 9-10, Aralık 1961, s. 14-17.
9. "Marifetnâme Yazarı Hasankaleli İbrahim Hakkı Hazretleri", *Tarih Yolunda Erzurum*, c. 2, S. 5-6, Mart-Haziran 1960, s. 13-14.

10. “Marifetnâme’de İlim”, *Pınar*, c. V, S. 54, Haziran 1976, s. 19-22.
11. “Pasinler Halkevi Çalışmaları ve İbrahim Hakkı Gecesi”, *Erzurum Halkevi Kültür Dergisi*, 3 Temmuz 1946.
12. “Türk Âlimi: İbrahim Hakkı”, *Vatan Gazetesi*, 15 Temmuz 1953, s. 3, 10.
13. “Türkiye’nin 3. Büyük Rasathanesi Erzurum’da Bulunuyor”, *Adalet Gazetesi*, 7 Kasım 1972, s. 5.
14. Acaroğlu, Türker, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâme’si”, *Milliyet Gazetesi*, 9 Kasım 1961, s. 4.
15. Akalın, Fehmi, *Can Bülbülü: Tasavvuf-Allah Muhabbeti*, Eskişehir Güven Matbbası 1992, 100s. (Bu eser, *Biricik Gül* adlı eserin 2. fasikülüdür. *Biricik Gül*’de İbrahim Hakkı Erzurumî’nin *Marifetname* adlı eserinin Türkçe baskılarından derlenmiştir).
16. Akıncı, Gündüz, “İbrahim Hakkı Efendi”, *Atatürk Üniversitesi 1958-1959 Öğretim Yılı Konferansları-I*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1959, s. 77-89.
17. Akpınar, Ali, “İbrahim Hakkı’nın Marifetnamesi’nde Kur’an Ayetleri”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.
18. Akyavaş, Ragıp, “Büyük Velilerden İbrahim Hakkı Efendi”, *Adalet Gazetesi*, 24 Mart 1964, s. 3.
19. Alangu, Tahir, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâme”, *Vatan Gazetesi*, 30-31 Ocak 1960, s. 3-4.
20. Alparlan, Ali, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 23 Temmuz 1972, s. 2.
21. Altıner, Avni, “Bilgin, Şair, Matematikçi, Kozmoğraf Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz.”, *Bakış Mecmuası*, Yıl: 28, S. 345/9, Eylül 1972, s. 3-6.
22. Altıner, Hakan, “Dedelerimden Biri”, *Bakış Mecmuası*, Yıl: 28, S. 345/9, Eylül 1972, s. 141-142.
23. Altıntaş, Hayrani, “Büyük Türk Düşünürü Erzurumlu İbrahim Hakkı-Görüşleri ve Eserleri-”, *Diyanet Dergisi*, c. 18, S. 3 (Mayıs-Haziran 1979), s. 149-156.
25. Altıntaş, Hayrani, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, (Konferans), Ankara 1985; Erzurum 1986; Siirt 1987.
26. Altıntaş, Hayrani, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Sahabeden Günümüze Allah Dostları* (SGAD), Şule Yay., İstanbul 1996, c. VIII, s. 403-412.
27. Ateş, Süleyman, “Kur’ân-ı Kerim’e Göre Evrim Teorisi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XX, 1975, s. 127-146.
28. Aydın, İbrahim Hakkı, “İbrahim Hakkı Hazretlerinin Ahlak Anlayışı”, *Karçıçeği*, S. 4-5, Erzurum 1991, s. 7-8, 16-18.

29. Ayık, Hasan, “İbrahim Hakkı’da Burhanın İrfanileşmesi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.
30. Aynî, Mehmet Ali, “Şeyh İbrahim Hakkı”, *Dârü’l-Fünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Sene: 1, S. 2, Mayıs 1332 (1916), s. 117-131.
31. Başar, Zeki, “İbrahim Hakkı’yı Tanıyormuyuz?”, *Tıp Fakültesi Yıllığı* (İçinde), Erzurum 1973, s. 24.
32. Başçı, Vahdettin, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Din Felsefesi’nde ‘Uluhiyet’ Anlayışı”, *M. E. B. Din Öğretimi Dergisi*, S. 31, Aralık 1991, s. 58-61.
33. Bilgegil, Kaya, “İbrahim Hakkı’ya Göre İnsan Kalbi”, *Kubbealtı Akademik Mecmuası*, Yıl: 6, S.1, (Ocak-Şubat-Mart 1977), s. 13.
34. Bilgin, A. Azmi, “İbrahim Hakkı Erzurumî”, *Yapıtlarıyla Yaşamlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, Y. K. Yay., İstanbul 1999, c. I, s. 625-626.
35. Binark, İsmet-Sefercioğlu, Nejat, “Erzurumlu İbrâhim Hakkı Bibliyografyası”, *Hisar*, c. 17, S. 168 (Aralık 1977), s. 20-21.
36. Binark, İsmet-Sefercioğlu, Nejat, “Erzurumlu İbrâhim Hakkı Bibliyografyası”, *Türk Kültürü*, c. 6, S. 182 (Aralık 1977), s. 62.
37. Binark, İsmet-Sefercioğlu, Nejat, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, c. 27, S. 1 (1978), s. 66-68.
38. Bingöl, Abdulkuddüs, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın İlim Anlayışı”, *Felsefe Dünyası*, S. 9, Ankara 1993, s. 14-20.
39. Canım, Rıdvan, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Ufuk 2000*, 9 Ekim 2002, Erzurum, s. 5.
40. Cem, İbnüttayyar Semahaddin, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Ma’rifetnâmesi”, *Sanat Dünyası*, Yıl: 8, S. 190, Ocak 1964, s. 18-19.
41. Cem, İbnüttayyar Semahaddin, “İhtiyacı Karşılama Ansiklopedilerimiz”, *İslâm Mecmuası*, c. III, S. 2, Kasım 1959, s. 53.
42. Ceviz, Nurettin, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerine Ait Bir Yazma Mecmû’atü’l-İrfâniyye”, *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*, S. 23, Erzurum 1996, s. 85-97.
43. Coşkun, Selçuk, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Kıyafetname’si Çerçevesinde Hz. Peygamber’in Şemâli”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.
44. Çağrııcı, Mustafa, “İbrahim Hakkı Erzurumî”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (DİA), İstanbul 2000, c. 21, s. 305-311.
45. Çavuşoğlu, Hayrünnisa, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Yetiştirdiği Çevre, Hayatı, Eserleri”, *192. Ölüm Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Yay. Hayrünnisa Çavuşoğlu, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, s. 58-72.

46. Çavuşoğlu, Hayrünnisa, "Erzurumlu İbrahim Hakkı", *Bakış Mecmuası*, Yıl: 28, S. 345/9, Eylül 1972, s. 8-9.
47. Çavuşoğlu, Hayrünnisa, "Erzurumlu İbrahim Hakkı", *Türk Kültürü*, c. 10, S. 120, Ekim 1972, s. 53-58.
48. Çelebioğlu, Amil, "Erzurumlu İbrahim Hakkı Divanı'nda Gönül", *Millî Kültür*, S. 12 (Aralık 1979), s. 31-37.
49. Çelebioğlu, Amil, "Erzurumlu İbrahim Hakkı Divanı'nda Gönül" *Türk Kültürü*, c. 16, S. 185, Mart 1978, s. 26-38.
50. Çelebioğlu, Amil, "Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Manileri", *Türk Kültürü*, c. 24, S. 270 (Ekim 1985), s. 29-31.
51. Çelebioğlu, Amil, "Kıyafe(t) İlmi ve Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi ile Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kıyafetnameleri", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, (Ahmed Caferoğlu Özel Sayısı), XI (1979), s. 305-347.
52. Çıkman, Zeki, "İbrahim Hakkı ve Karakter Tahlili", *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 215-222.
53. Çubukçu, İbrahim Agâh, "Erzurumlu İbrahim Hakkı", Erzurum 1989, s. 163-178.
54. Çubukçu, İbrahim Agâh, "İbrahim Hakkı'nın Felsefesi", *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Tebliğleri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 22 Eylül 1984, Siirt, s. 15-20.
55. Dağ, İhsan, "İbrahim Hakkı ve Matematik, Astronomi", *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Tebliğleri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 22 Eylül 1984, Siirt, s. 26-34.
56. Demirhan, Pertev, "İbrahim Hakkı Hazretlerinin Büyüklüğü ve Ma'rifetnâme'nin Değeri", *Tarih Yolunda Erzurum*, Yıl: 3, S. 13-14, Kasım 1962, s. 4-5.
57. Diyânet, Ali Ekber, "İbrâhîm Hakkı", *Dâiretü'l-Ma'ârif-i Büzürg-i İslâmî*, Tahran 1367 c. II, s. 487-488.
58. Döğen, Şaban, "Büyük Osmanlı İlim Adamı ve Mütefekkeri Erzurumlu İbrahim Hakkı", *Müslüman İlim Önderleri Ansiklopedisi*, Yeni Asya Yay., İstanbul 1967, s. 206-214.
59. Döğen, Şaban, "Büyük Türk İlim Adamı ve Mütefekkeri Erzurumlu İbrahim Hakkı", *Müslüman İlim Öncüleri Ansiklopedisi*, Yeni Asya Yay., İstanbul 1987, s. 488-511.
60. Döğen, Şaban, "Erzurumlu İbrahim Hakkı", *İlme Yön Veren Müslüman İlim Adamları*, Yeni Asya Yay., İstanbul 2004, c. 2, s. 128-151.
61. Efe, Suat, "Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi (Bugünkü Tıbbî Telakkilere Göre)", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 8, S. 168, Temmuz 1963, s. 3111.

62. Elif Naci, “Marifetnâme”, *Şehir Gazetesi*, 12 Ekim 1961, S. 3.
63. Elmalı, Hüseyin, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Yakınlarına Yazdığı Mektuplardan Bazı Örnekler”, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Paneli*, (İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Salonu/İzmir, 19 Ocak 1997).
64. Erdoğan, Bekir Sıtkı, “Bir Şiir: Hak Şerhleri Hayreyler”, *192. Ölüm Yılı-dönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Yay. Hayrünnisa Çavuşoğlu, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, s. 56-57.
65. Eren, Hikmet, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Hayatı ve Kişiliği, Eserleri”, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 1-38.
66. Ergenç, Öner, “İbrahim Hakkı Hz.’de Din ve Fen Bilimleri Sentezi”, *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Tebliğleri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 22 Eylül 1984, Siirt, s. 45-50.
67. Erzurumlu İbrahim Hakkı, “Amerika Nasıl Bulundu”, *Nilüfer*, S. 17 (Eylül 1946), s. 16-17.
68. Erzurumlu İbrahim Hakkı, “Asl-ı Cihansın Ey Gönül”, *Türk Edebiyatı*, S. 60, (Ekim 1978), s. 24-26.
69. Erzurumlu İbrahim Hakkı, “Marifetnâme”, *Türk Edebiyatı*, S. 51 (Ocak 1978), s. 7-8.
70. Erzurumlu Şeyh İbrahim Hakkı, “Mârifetnâme-Divân”, *Millî Kültür*, c. 2, S. 3-5 (Ağustos-Ekim 1980), s. 17-21.
71. Erzurumlu Şeyh İbrahim Hakkı, “Marifetname”, *Yönelişler*, c. 1, S. 10 (Ocak1982), s. 45-46.
72. Esin, Kahya, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 40 (Necati Öner’e Armağan), 1999, s. 371-385.
73. Fazlıoğlu, Şükran, “Ta’lim ile İrşad Arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Medrese Ders Müfredatı”, *Dîvân İlmi Araştırmalar*, Yıl. 10, S. 18, 2005/1, s. 50-66.
74. Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, “Bir Ölüm Haberi ve Bir Şecere: Marifetname Müellifi İbrahim Hakkı”, *İş Mecmuası*, S. 146, s. 13-14 (Ahmet Halil rumuzuyla yayımlanmıştır).
75. Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hakkında Düşünceler”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 9 Şubat 1945, s. 2.
76. Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, “İbrahim Hakkı’nın Hususî Mektupları”, *İş Mecmuası*, S. 67, 1947 (Ahmet Halil rumuzuyla yayımlanmıştır).
77. Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, “İbrahim Hakkı’nın Kabri”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Ağustos 1938, s. 2.
78. Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, “Yunus Emre ve İbrahim Hakkı Mukayese-si”, *Meslek Mecmuası*, S. 38, Erzurum 1925, s. 8.

79. Gobi, Ahmed Cevad, “Madde Birliği Yahut İbrahim Hakkı Nazariyesi”, *Doğuş Dergisi*, S. 7, Kars 1934.
80. Gobi, Ahmed Cevad, “Türk’ün Âlimi”, *Türk Çocuğu Dergisi*, Sene: 1, Numara: 4, Mayıs 1926, Erzurum, s. 5-6.
81. Göçgün, Önder, “Ölümünün 199. Yıldönümünde: Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Divân’ının Bilinmeyen Bir Nüshası”, *Türk Kültürü*, c. 18, S. 209-210 (Mart-Nisan 1980), s. 63-66.
82. Gökarp, Mehmet, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi”, *Yeni İstiklâl Gazetesi*, 12 Ocak 1962, s. 3.
83. Gölpınarlı, Abdülbaki, “İbrahim Hakkı, Erzurumlu”, *Türk Ansiklopedisi*, Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1971, c. XIX, s. 507-508.
84. Gövsa, İbrahim Alâeddin, “İbrahim Hakkı, Erzurumlu-Şeyh, 1705-1772”, *Resimli Yeni Lûgat ve Ansiklopedik Sözlük*, c. 3, Tan Matbaası, İstanbul tsz., s. 1191.
85. Gövsa, İbrahim Alâeddin, “İbrahim Hakkı, Erzurumlu-Şeyh, 1705-1772”, *Meşhur Adamlar, Hayatları-Eserleri*, c. 2, İstanbul 1933-1935, s. 771-772.
86. Gözübüyük, Faik, “İbrahim Hakkı Efendi’nin İnsan ve İnsanlık Anlayışı”, *Yakutiye*, S. 5, Erzurum 1964, s. 22-23.
87. Gözübüyük, Faik, “Marifet-nâme’de Sosyal Münasebetler”, *Türk Yurdu*, c. 2, S. 4 (286), Temmuz 1960, s. 23-24.
88. Gözübüyük, Faik, “Marifet-nâme’de Sosyal Münasebetler-II”, *Türk Yurdu*, c. 2, S. 10 (292), Ocak 1961, s. 15-16.
89. Gözübüyük, Faik, “Marifet-nâme’den”, *Türk Yurdu*, c. 1, S. 12 (282), Mart 1960, s. 41-43.
90. Gözübüyük, Faik, “Ölüm Teması ve Marifet-nâme”, *Türk Yurdu*, c. 1, S. 7 (277), Ekim 1959, s. 49-52.
91. Güçlü, Fahri, “Erzurum Şairleri”, *Çeşitli Yönleriyle Erzurum ve Çevresi, Ulusal Verem Savaş Derneği XXI. Kongresi*, 27-30 Haziran 1968 Erzurum, s. 183.
92. Gündüz, Mahmut, “İslam’da İlk Ansiklopediler”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, c. XXV, S. 1, 1976, s. 22-23.
93. Gürtunca, M. Faruk, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Büyük Eseri Marifetnâmeden Seçmeler: Açlığın Zaferi”, *Bakış Mecmuası*, Yıl: 28, S. 345/9, Eylül 1972, s. 12-13.
94. Ilgaz, Hasene, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Efendi”, *Yeni İstanbul*, 26 Haziran 1972, s. 2.
95. Irmak, Sadi, “192. Ölüm Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Akşam Gazetesi*, 26 Haziran 1972, s. 2.
96. Irmak, Sadi, “İbrahim Hakkı (1703-1780) ve Pozitif İlimler”, *192. Ölüm*

Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı, Yay. Hayrünnisa Çavuşoğlu, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, s. 11-27.

97. Irmak, Sadi, “İbrahim Hakkı (1703-1780) ve Pozitif İlimler”, *İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, c. 36, S. 1973, s. 153-168.

98. Irmak, Sadi, “İlmin Aydınlığında Günün Hadiseleri-İbrahim Hakkı İçin Bir Kitap”, *Yeni Sabah Gazetesi*, 7 Aralık 1962, s. 2.

99. İbrahimhakkıoğlu, Feyyaz, “İbrahim Hakkı ve Gönül”, *Fikir ve Sanat Hareketleri*, c. 7, S. 80, Ağustos 1972, s. 25-27.

100. İbrahimhakkıoğlu, Hakkı, “İbrahim Hakkı’nın Hayatı”, *Fikir ve Sanat Hareketleri*, S. 80, Haziran 1969, s. 19.

101. İbrahimhakkıoğlu, M. Feyyaz, “İbrahim Hakkı ve Nurettin Topçu’da Hareket Düşüncesi”, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 193-194.

102. İbrahimhakkıoğlu, M. Feyyaz, “İbrahim Hakkı’da İnsan ve Hayat”, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 189-192.

103. İbrahimhakkıoğlu, M. Feyyaz, “İbrahim Hakkı’nın Gönül’ü”, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 195-200.

104. İbrahimhakkıoğlu, Uğur, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Millî Kültür*, S. 42, (Ekim 1983), s. 32-37.

105. İhsanoğlu, Ekmeleddin, “Batı Bilimi ve Osmanlı Dünyası: Bir İnceleme Örneği Olarak Modern Astronomi’nin Osmanlı’ya Girişi”, *Türk Tarih Kurumu Belleten*, LVI/217 (1992), s. 749-757.

106. İhsanoğlu, Ekmeleddin, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Marifetnamesi’nde Eski ve Yeni Astronomi”, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 39-50.

107. İnan, M. Rauf, “Ma’rifetname”, *192. Ölüm Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Yay. Hayrünnisa Çavuşoğlu, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, s. 37-49.

108. Kadioğlu, Sevtap, “Hakkı Erzurumi, İbrahim”, *Lexikon Der Bedeutenden Naturwissenschaftler*, 3/2, Yayına Haz. Dieter Hoffmann, Hubert Laitko v.d., s. 147-148.

109. Kafli, Kadircan, “Marifetnâme ve Hristiyan Misyonerler”, *Tercüman Gazetesi*, 9 Aralık 1965, s. 3.

110. Kahya, Esin, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 40, (1999), s. 371-385.

111. Karabey, Turgut, “İbrahim Hakkı’nın Kıyafetnâmesi”, *İbrahim Hakkı’yı Anma Töreni*, (Yayımlanmamış çalışma), 5 Temmuz 1985, Erzurum.

112. Karabulut, Selçuk, “Müspet İlimlerde Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 239-242.
113. Karahan, Abdülkadir, “İbrahim Hakkı Hz.’nin Tasavvufu ve Bunun Eserlerindeki Parıltıları”, *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Tebliğleri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 22 Eylül 1984, Siirt, s. 8-14.
114. Karahan, Abdülkadir, “Mutasavvıf ve Öğretici Bir Şair Olarak Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *192. Ölüm Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Yay. Hayrünnisa Çavuşoğlu, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, s. 28-36.
115. Kazar, Mehmet, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hayatı, Kişiliği ve Eserleri”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 16, 2001, s. 333-350.
116. Koçak, Şahin, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ya da Bir Kitabın Peşinde” *Bilim ve Teknik*, c. 33, S. 395, Ekim 2000, s. 84-86.
117. Koçin, Abdülhakim, “Onsekizinci Yüzyılın Ünlü Düşünür ve Bilim Adamı: Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Bilim ve Teknik*, c. 23, S. 276, (Aralık 1990), s. 54-55.
118. Komisyon, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yay., İstanbul 1981, c. 3, s. 325-326.
119. Komisyon, “Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Yeni Hayat Ansiklopedisi*, Doğan Kardeş Yay., y.y., tsz., c. 3, s. 1626.
120. Komisyon, “İbrahim Hakkı Erzurumî”, *Türkiye Gazetesi Evliyâlar Ansiklopedisi*, İhlas Gazetecilik Holding A. Ş. Matbaası, İstanbul 1993, c. 7, s. 221-234.
121. Komisyon, “İbrahim Hakkı Erzurumî”, *Türkiye Gazetesi İslâm Âlimleri Ansiklopedisi*, İhlas Gazetecilik Holding A. Ş. Matbaası, İstanbul tsz., c. 16, s. 362.
122. Komisyon, “İbrahim Hakkı Erzurumî”, *Türkiye Gazetesi Rehber Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, c. 8, s. 43.
123. Komisyon, “İbrahim Hakkı Erzurumî”, *Türkiye Gazetesi Yeni Rehber Ansiklopedisi*, İhlas Gazetecilik Holding A. Ş. Matbaası, İstanbul 1993, c. 9, s. 312-313.
124. Korkmaz, Muhtar, “İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi”, *Yeni İstiklâl*, 29 Mart 1962, s. 3.
125. Kök, Ahmet Nezihi-Konca, Yavuz, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Tıbbî Yorumları”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.
126. Kurbanov, Babek Osmanoğlu, “Rönesans Ruhlu Bir Şahsiyet Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri”, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 51-64.

127. Kurnuç, M. Zeki, “İslâm’da Mûsikî ve Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz.”, *Balıkesir 1. Türk Müziği Sempozyumu, (19-20-21 Aralık 1997)* (1998), s. 79-82.
128. Kurnuç, Muzaffer Zeki, “İslâm’da Musiki ve Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 235-238.
129. Küfrevî, Kasım, “İbrahim Hakkı’da Tasavvuf”, *192. Ölüm Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Yay. Hayrünnisa Çavuşoğlu, Sermet Matbaası, İstanbul 1974, s. 50-55.
130. Külekçi, Numan, “İbrahim Hakkı Hazretleri Çok Yönlü Bir Şahsiyettir”, *Doğumunun 300. Yılında Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Haz. Hikmet Eren, Ahmet Yesevi Ocağı Yay., Ankara 2003, s. 143-154.
131. Lermioğlu, Ayten, “İbrahim Hakkı Hazretleri”, *Sabah Gazetesi*, 30 Haziran 1972, s. 2.
132. M(ehmed) S(âmih) (Fethi), “İbrahim Hakkı (Şeyh)”, *Hayat Ansiklopedisi*, c. 5, Matbaacılık ve Neşriyat Türk A. Ş., İstanbul 1934, s. 2113-2115.
133. Nurbaki, Haluk, “İbrahim Hakkı ve Gönüldeki Sır”, *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Tebliğleri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 22 Eylül 1984, Siirt, s. 21-25.
134. Okay, M. Orhan, “İbrahim Hakkı”, *Fikir ve Sanat Hareketleri*, S. 42, Haziran 1969, s. 22-24.
135. Önal, Sami, “190. Ölüm Yıldönümünde Erzurumlu İbrahim Hakkı (1703-1780)”, *Türk Kültürü*, c. 8, S. 95 (Eylül 1970), s. 39-45.
136. Özdemir, Şuayb, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Eğitimci Kişiliği”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.
137. Özden, H. Ömer, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’ya Göre Varoluş”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 12, Erzurum 1997, s. 277-288.
138. Özsoy, Abdolvahhab, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Marifetnamesi’nde Kullandığı Hadisler ve Değeri Üzerine”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.
139. Pala, İskender, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’da Nâbi Tesiri”, *Erdem*, S. 19 (1991), Ankara 1993, s. 215-227.
140. Pala, İskender, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’da Nabi Tesiri”, *Osmanlı Araştırmaları*, S. 10 (1990), s. 195-209.
141. Pala, Nurettin, “Marifetnamede Müsbet İlimler ve Marifetullah Münasebeti”, *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Tebliğleri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 22 Eylül 1984, Siirt, s. 35-40.
142. Polat, Kemal, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri’nin Marifetnamesi’nde Allah Bilinci”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce*

şünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.

143. Revnakoğlu(Üstünbaşoğlu), Cemâleddin Server, “İbrahim Hakkı’nın Soy Kökü ve Ana Tarafı”, *Erzurum Halkevi Kültür Dergisi*, S. 7, Erzurum 1945, s. 31-38.

144. Revnakoğlu, Cemaleddin Server, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Vefatı Tarihi Hakkında Kaynakların Karışıklığı”, *İş ve Düşünce*, c. 31, S. 255, (Temmuz.1966-Eylül.1966), s. 3-6.

145. Revnakoğlu, Cemaleddin Server, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Vefatı Tarihi Hakkında Kaynakların Karışıklığı”, *İş ve Düşünce*, c. 31, S. 256, (Aralık1966), s. 4-7.

146. Revnakoğlu, Cemaleddin Server, “İbrahim Hakkı Hazretlerinin En Büyük Oğlu Fehim İsmail Efendi”, *Çeşitli Yönleriyle Erzurum ve Çevresi, Ulusal Verem Savaş Derneği XXI. Kongresi*, 27-30 Haziran 1968, Erzurum, s. 249-254.

147. Samuk, Fevzi, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Beden Yapısıyla Mizaç Arasındaki Münasebet”, *Symposium* 15, S. 3-6 (Aralık 1977), s. 9-15.

148. Savcı, Selahattin, “İkinci Mevlâna İ. Hakkı Erzurumi”, *Son Havadis Gazetesi*, 1 Temmuz 1972, s. 5.

149. Sevgil, Kadri Kemal, “Marifetnâme Dair”, *Bayrak*, c. 18, S. 74, Şubat 1971, s. 12-13.

150. Sunar, Cavit, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Terbiye Kuralları”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 24, (1981), s. 127-150.

151. Toprak, Feyzullah, “İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler”, *İbrahim Hakkı ve Müspet İlimler Sempozyumu Tebliğleri*, Haz. Siirt Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 22 Eylül 1984, Siirt, s. 41-44.

152. Türer, Osman, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’da Tasavvuf”, *Yedi İklim*, c. 1, S. 41 (Eylül 1993), s. 75-77.

153. Türer, Osman, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Çocuk Terbiyesine Dair Düşünceleri”, *İslam’da Aile ve Çocuk Terbiyesi-2*, Ensar Neşriyat, İstanbul 1996, s. 307-316.

154. Türer, Osman, “Erzurumun Manevî Sembolu İbrahim Hakkı Hazretleri”, *Yedi İklim*, c. 1, S. 41 (Eylül 1993), s. 67-69.

155. Türer, Osman, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Tasavvufî Görüşleri”, (Yayımlanmamış Bildiri), *Erzurumlu İbrahim Hakkı Sempozyumu*, Siirt 1983.

156. Uçman, Abdullah, “İbrahim Hakkı Erzurumi”, *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken-Söğüt Yay., İstanbul 1988, c. VII, s. 316-319.

157. Ulunay, Ref’i Cevad, “İbrahim Hakkı Hazretleri”, *Milliyet Gazetesi*, 27 Ekim 1961, s. 2.

158. Ulusoy, Turgut, “Marifetnâme Hakkında”, *Bakış Mecmuası*, Yıl: 28, S. 345/9, Eylül 1972, s. 10-11.

159. Uzluk, Feridun Nafiz, “Marifetnâme Nüshaları”, *Çeşitli Yönleriyle Erzurum ve Çevresi, Ulusal Verem Savaş Derneği XXI. Kongresi*, Erzurum 27-30 Haziran 1968, s. 231-240.

160. Uzluk, Feridun Nafiz, “XVIII. Yüzyıl Fikir Adamlarından İbrahim Hakkı”, *Çeşitli Yönleriyle Erzurum ve Çevresi, Ulusal Verem Savaş Derneği XXI. Kongresi*, 27-30 Haziran 1968, s. 218-230, Erzurum. (Bu makale M. Ali Aynî’nin *Dârü’l-Fünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*’nda (Sene: 1, S. 2, Mayıs 1332) “Şeyh İbrahim Hakkı” başlıklı yazısının sadeleştirilerek ve ilâveler yapılarak yayımlanmış şeklidir).

161. Yakıt, İsmail, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Evrimle İlgili Görüşlerinin Analizi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.

162. Yardım, Mehmet Nuri, “Doğu Ufkunda Bir Işık Erzurumlu İbrahim Hakkı”, *Türk Edebiyatı*, S. 131 (Eylül 1984), s. 60-61.

163. Yıldırım, Mustafa, “Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Bilimsel Yönü”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 11, (75. Yıl Özel Sayısı), Erzurum 1999, s. 27-30.

164. Yıldırım, Mustafa, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’da Tekâmül Anlayışı”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, S. 20, Erzurum 1995, s. 195-204.

165. Yıldırım, Mustafa, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın İnsan Anlayışı”, *Felsefe Dünyası*, S. 10, Aralık 1993, s. 35-39.

166. Yıldız, Sakıp, “İbrahim Hakkı Hazretlerinde Ahlâk Anlayışı”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 4, Erzurum 1980, s. 134-142.

167. Yılmaz, İbrahim, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Arapça Şiirleri”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu*, (Yayımlanmamış Bildiri), 26-28 Haziran 2006, Erzurum.

168. Yüksel, Emrullah, “Erzurumlu İbrahim Hakkı’da Dinî ve Pozitif İlimler Birbirini Tamamlar”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 11, Erzurum 1993, s. 1-7.

4. Ondan Bahseden Eserler

1. Adıvar, Abdülhak Adnan, *Tarih Boyunca İlim ve Din*, c. II (XIX ve XX Asırlar), Kenan Matbaası, İstanbul 1944, s. 31.

2. Adıvar, Abdülhak Adnan, *XVIII. Asrın Sonu-Riyâziyye ve Tıb*, Osmanlı Türklerinde İlim, 2. bsk., Maarif Matbaası, İstanbul 1943, s. 163-166.

3. Ağış, Fazıl, *Lâiklik ve İslâm’da İnsan Hakları*, Öğretmen Matbaası, Ankara 1976, s. 68-69.

4. Ahmet Necdet, *Tekke Şiiri, Dinî ve Tasavvufî Şiirler Antolojisi*, İnkılap Yay., İstanbul 1997, s. 445-451.
5. Ahmet Rifat (Yağlıkçızâde), *Lûgat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye*, c. I, Mahmutbey Matbaası, İstanbul 1299, s. 17.
6. Araz, Nezihe, *Anadolu Evliyalrı*, Atlas Kitabevi, 4. Bsk., İstanbul 1975, s. 209-216.
7. Aşkar, Mustafa, *Tasavvuf Tarihi Literatürü*, K. B. Yay., Ankara 2001, s. 209-210.
8. Atalay, Ömer, *Siirt Tarihi*, Çeltüt Basımevi, İstanbul 1946, s. 81-82.
9. Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-Ârifin, Esmâ el-Müellifin ve Âsâr el-Musannifin*, Tashih ve İstinsah Edenler: Kilisli Rifat Bilge-İbnülemin M. Kemal İnal, M.E.B. Yay., İstanbul 1951, c. I, s. 39-40.
10. Başar, Zeki, *Erzurum'da Tıbbî ve Mistik Folklor Araştırmaları*, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 1972, s. 192-215.
11. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, İstanbul 1972, c. I, S. 90-93.
12. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333, c. I, S. 33-36.
13. Büyükaksoy, Kâzım, *Hak Yolunun Önderleri* (Yüce Veliler), Divan Matbaacılık Ticaret ve Tesisleri, İstanbul 1973, s. 494-495.
14. Can, Şefik, *Güldeste* (Erzurumlu İbrahim Hakkı Hz.'lerinin Hz. Mevlâna'dan seçtiği 50 şiir asılları ile birlikte), Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya 2001, 201s.
15. Çöğenli, M. Sadi-Bayram, Ali, *Erzurum'da Bulunan Meşhûr Ziyâretgâhlar ve Kabir Ziyaretinin Âdâbı*, Sevinç Matbaası, Ankara 1973, s. 10.
16. Erk, H. Basri, *Erzurumlu Bilginler*, 1. Fasikül, Işıl Matbaası, İstanbul 1947, s. 9-20.
17. Fâtin Davud, *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr*, İstihkam Alayları Litografya Destgâhı, İstanbul 1271, s. 63-64.
18. Göker, Lütfi, *Fen Bilimleri Tarihi*, Ankara 1984, s. 322-328.
19. Irmak, Sadi, *Verasetin Biyolojisi*, Ulus Basımevi, Ankara 1938, 23s.
20. Işık, İhsan, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Genişletilmiş 3. bsk., Elvan Yay., Ankara 2004, c. II, s. 736-737.
21. Kaan, Mustafa Ertuğrul, *İslam Mutasavvıflarına Göre Ruh, Ölüm ve Ötesi*, İlaveli 2. bsk., Gür Kitabevi, İstanbul 1970, s. 18-25, 30-33, 143.
22. Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İstanbul 2004, c. 2, s. 436-440.
23. Kasır, Hasan Ali, *Erzurum Şairleri*, Erzurum Kitaplığı, İstanbul 1999, s. 46-62.

24. Keskiöğlu, Osman, *Müslümanların İlim ve Medeniyete Hizmetleri*, İlave-
li 2. bsk., D. İ. B. Yay., Ayyıldız Matbaası, Ankara 1973, s. 54-55.
25. Kırboğa, Mehmed Ali, *Kâmûsu'l-Kütüb ve Mevzûâtı'l-Müellefeât*, Yeni
Kitap Basımevi, Konya 1974, s. 56, 184, 211, 255, 270, 279, 307, 313-314, 318-
319, 327, 331, 337, 343, 464.
26. Kocatürk, Vasfi Mahir, *Tekke Şiiri Antolojisi, Türk Edebiyatında Dinî ve
Tasavvufî Şiirler Antolojisi*, Buluş Kitabevi, Ankara 1955, s. 438.
27. Kocatürk, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıçtan Bugüne Ka-
dar, Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara
1964, s. 558.
28. Konyalı, İbrahim Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleri İle Erzurum Tarihi*, Er-
can Matbaası, İstanbul 1960, s. 471.
29. Köprülü, Mehmed Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 3. bsk.,
Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1976, s. 322, 324 (dipnot).
30. Kurnuç, M. Zeki, *Erzurum ve Türk Müsikîsi*, Güneş Vakfı Yay., Erzu-
rum 2005, s. 29.
31. Külekçi, Numan ve diğerleri, *Pasinler Tarihi*, y. y., 1997, s. 100-105.
32. Levend, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basıme-
vi, Ankara 1973, c. I, Giriş, s. 161, 166, 334, 340, 347, 361.
33. Levend, Agâh Sırrı, *XIV. Yüzyıldan Tanzimat'a Kadar Bilim Dili ve Te-
rimler, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, 2. bsk., Türk Tarih Kurumu
Basımevi, Ankara 1960, s. 71-72.
34. Mehmed Nusret (Müftizâde), *Tarihçe-i Erzurum Yahut Hemşehrilerime
Armağan*, Ali Şükrü Matbaası, İstanbul 1338 (1922), s. 15.
35. Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî Yahut Tezkere-i Meşâhir-i Osmaniye*,
Matbaa-i Âmire, İstanbul 1308, c. I, s. 135.
36. Mehmed Tevfik (Çaylak), *Kafî-i Şuarâ (Tezkire)*, İstanbul 1290 (1873).
37. Muallim Naci, *Mehmed Muzaffâr Mecmuası*, A. Asodoryan Şirket-i
Mürettibiye Matbaası, İstanbul 1306, s. 17.
38. Mustafa Hilmi, *Hüsuf ve Kûsuf*, Matbaa-i Ebuzziya, İstanbul 1304, s. 38.
39. Okay, Orhan, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İstanbul 1990, s. 101-109.
40. Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, Haz. Mehmet Akkuş-Ali
Yılmaz, Kitabevi Yay., İstanbul 2006, c. II, s. 283-289.
41. Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, Süleymaniye Kütüphanesi,
Yazma Bağışlar No: 2306, c. II, s. 148-151.
42. Öztuna, Yılmaz, *Büyük Türkiye Tarihi*, Ötüken Yay., İstanbul 1977, c.
II, s. 155-156.
43. Sahhaflar Şeyhizâde Vak'anüvis Es'ad Mehmed Efendi, *Bahçe-i Safâ-
endûz*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi No: 4040, Yazma, (Eserin "Ha"

harfinde İbrahim Hakkı'dan bahsedilmektedir).

44. Sancar, M. Nureddin, *Tillo Evliyâları*, İstanbul 1993, s. 78-80.

45. Şeşen, Ramazan, ve Diğerleri, *Osmanlı Astronomi Literatürü Tarihi*, İstanbul 1997, s. 487-491.

46. Şeyhî Mehmed, *Vakayıu'l-Fuzalâ*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY No: 81; Topkapı Sarayı Revan Kütüphanesi, Nr. 1445, 1446, 1447, 1455, Hazine No: 1308, 1309; Emanet Hazinesi No: 1210, 1211, 1212, (Yazmanın I. Cildinin IV. Mehmed dönemi şairleri arasında İbrahim Hakkı'dan bahsedilmektedir).

47. Tekin, Arslan, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötüken Yay., İstanbul 1995, s. 217-218.

48. Uraz, Murat, *Türk Edip ve Şairleri*, Tefeyyüz Matbaası, İstanbul 1940, c. II, s. 133.

49. Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, T. T. K. Yay., Ankara 1983, c. 4, Kısım 2, s. 615-616.

50. Ülken, Hilmi Ziya, *Türk Feylesofları Antolojisi*, Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, İstanbul 1935, s. 139-141.

51. *Veysel Karani ve Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazreti'ni Anma Günleri Dolayısıyla Bestelenen Eserler*, Siskov Yay., Siirt 1991, 61s.

Sonuç

Bu bibliyografya çalışmasında görülmüştür ki, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın hayatı, eserleri ve düşünceleri kapsamında Türkçe ve az da olsa yabancı dilde tez, kitap, makale/tebliğ/panel ve ondan bahseden eserlerden müteşekkil dört kategori mevcuttur. Tezler kendi aralarında lisans/bitirme/seminer, yüksek lisans ve doktora şeklinde üç alt başlıkta toplanmış ve bu alt başlıklarda lisans/bitirme/seminer düzeyinde 21, yüksek lisans düzeyinde 14, doktora düzeyinde 2 çalışma tespit edilmiştir. Kitap kısmında 61, makale/tebliğ/panel başlığı altında 168 ve ondan bahseden eserler kısmında da 51 olmak üzere toplam 318 adet çalışmanın künyesi verilmiştir.

Bibliyografyaya bir göz attığımızda aşağıdaki sonuçları çıkarmak mümkündür.

1. Erzurumlu İbrahim Hakkı konusunda yukarıda verilen araştırmaların sayısı göz önüne alındığında, nicelik yönünden çok sayıda çalışmanın yapıldığı söylenebilir. Ancak özellikle kitap düzeyinde yapılan çalışmalar içerisinde bilimsel nitelikli olanların azlığı dikkatleri celbetmektedir.

2. Lisans/bitirme/seminer çalışmaları 1980 öncesi ve 1990-2000'li yıllarda yapılmakla birlikte, 1990-2003 yılları arasında daha yoğun olarak yapılmıştır. En fazla çalışma 4 adetle 2003 yılında hazırlanmıştır.

3. Yüksek lisans düzeyindeki çalışmalar 1986'lı yıllarda 3 tezle başlamış olup, 1991-2005 yılları arasında yoğun bir şekilde artış göstermiştir. En fazla çalışma 5 tezle 1996 yılında gerçekleşmiştir.

4. Doktora tezlerine gelince, bu alanda yapılan çalışmalar yüksek lisans çalışmalarının çeyreğinin çeyreği kadar yani 2 çalışmadır. Bu tezlerden biri 1976 senesinde yurt dışında, diğeri ise 1990 yılında Türkiye'de hazırlanmıştır. Doktora tezlerine daha çok ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür.

5. Gerek lisans/bitirme, gerekse yüksek lisans ve doktora çalışmalarının Tasavvuf anabilim dalından ziyade farklı bilim dallarında bilhassa Din Felsefesi alanında yoğunlaştığını görmekteyiz. Ayrıca Eski Türk Edebiyatı, Din Eğitimi, Tefsir, Kelam, Hadis, Tarih anabilim dallarında da tezler mevcuttur.

6. İbrahim Hakkı ile ilgili kitaplara baktığımızda ise, 1921'de başlayan çalışmalar, 1947-1964 yılları arasında birer ikişer çalışmayla devam etmiş, 1971-1980 yılları arasında artmaya başlamış, 1980-2006 yılları arasında ise daha da bir yoğunluk kazanmıştır (36 kitap). Bu zaman dilimlerinde en çok çalışma 1974 (4 kitap), 1980 (5 kitap), 1984 (4 kitap), 2002 (4 kitap) ve 2003 (5 kitap) yıllarında gerçekleşmiş olup, toplam 21 kitap tespit edilmiştir. Ancak burada şunu belirtmekte yarar var ki, bu çalışmalardan büyük bir kısmı İbrahim Hakkı'nın *Marifetnâme* ve bazı eserlerinin yeni harflerle yapılan neşirlerini teşkil etmektedir.

7. Yayımlanan makale/tebliğ/paneller, tez ve kitaplara göre bir hayli fazladır. Yine bu alanda yapılan araştırmalar günden güne de artmakta ve yeni çalışmalar ortaya konulmaktadır. Dolayısıyla İbrahim Hakkı bibliyografyasının sürekli güncellenmesine ihtiyaç vardır. 1916 yılında başlayan, 1980'li yıllara kadar hemen hemen her sene üç-beş tane yapılan makale/tebliğ çalışmaları, 1980'li yıllardan sonra bariz bir farkla artış göstermiştir. 1916-2006 yılları arasında, 1961-62'de 10, 1972'de 13, 1974'de 6, 1977-78'de 9, 1984'de 8, 1993'de 7, 2003'de 10 ve 2006'da 9 olmak üzere toplam 70 adet makale/tebliğ/panel hazırlanmıştır. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere en çok 1972 yılında makale hazırlanmış olup, ikinci sırayı 1961-62, 2003 ve üçüncü sırayı da 1977-78, 2006 yılları paylaşmaktadır.

8. Son olarak ondan bahseden eserler kısmına gelince, bu alanda 1800'lü yıllardan itibaren görülmeye başlanan çalışmalar artarak devam etmiş, gerek terâcim ve ahvâl, mecmûa, tezkire, lügat, gerekse tarih, ansiklopedi, antoloji türü eserlerde yerini almıştır. Ondaki bahseden kitaplar, en çok 1973 (3 kitap), 1997 (3 kitap), 2001 (2 kitap) ve 2004 (2 kitap) yıllarında basılmıştır.

KAYNAKÇA

Altıntaş, Hayrani, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1992.

Binark, İsmet-Sefercioğlu, Nejat, "Erzurumlu İbrâhım Hakkı Bibliyografyası", *Hisar*, c. 17, S. 168 (Aralık 1977), s. 20-21.

- _____, “Erzurumlu İbrâhim Hakkı Bibliyografyası”, *Türk Kültürü*, c. 6, S. 182 (Aralık 1977), S. 62.
- _____, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1977.
- _____, “Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, c. 27, S. 1 (1978), s. 66-68.
- Çağrı, Mustafa, “İbrahim Hakkı Erzurûmî”, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (DİA), İstanbul 2000, c. 21, s. 305-311.
- Çelebioğlu, Amil, *Erzurum’lu İbrahim Hakkı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.
- Çiftçi, Cemil, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Şule Yay., İstanbul 2000.
- Diclehan, Şakir, *Çeşitli Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı*, İbrahim Hakkı Camii Külliyesini Yaptırma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 1980.
- İbrahimhakkıoğlu, Uğur, *Erzurum’lu İbrahim Hakkı ve İki Torunu Feyyaz Efendi ile Zakir Bey*, Genişletilmiş 2. bsk., Sözkese Matbaacılık, Ankara 2001.

KISALTMALAR

- A. Ş. : Anonim şirketi.
- a.g.mlf. : Adı geçen müellif/müellifler.
- Bkz. : Bakınız.
- bsk. : Baskı.
- c. : Cilt.
- Dan. : Danışman.
- DİA : Diyanet İslâm Ansiklopedisi.
- h.y. : Hazırlayan yok.
- Haz. : Hazırlayan/hazırlayanlar.
- K. B. : Kültür Bakanlığı.
- M. E. B. : Millî Eğitim Bakanlığı.
- Neş. : Neşreden.
- S. : Sayı
- s. : Sayfa.
- Sad. : Sadeleştiren/sadeleştirenler.
- SGAD : Sahabeden Günümüze Allah Dostları.
- s. : Sayfa sayısı.
- t. y. : Tarih yok.
- Y. K. Y. : Yapı Kredi Yayınları.
- y.y. : Yayın yeri yok.
- Yay. : Yayınevi/yayınları.